L' AS D' OROS

ENSAIG CÓMICH EN UN ACTE Y EN VERS

ORIGINAL DE

D. JOSEPH LASSARTE

Estrenat ab extraordinari éxit en lo TEATRO CATALÁ
la nit del 8 de Mars de 1881.

Una peseta

BARCELONA
ARXIU CENTRAL LÍRICH-DRAMÁTICH DE D. RAFEL RIBAS
Carrer de l' Unió, n.º 5, pis 3.r
1881

L' AS D' OROS.

L' AS D' OROS

ENSAIG CÓMICH EN UN ACTE Y EN VERS

ORIGINAL DE

D. JOSEPH LASSARTE

Estrenat ab extraordinari éxit en lo TEATRO CATALÁ
la nit del 8 de Mars de 1881.

BARCELONA
ARXIU CENTRAL LÍRICH-DRAMÁTICH DE D. RAFEL RIBAS
Carrer de l' Unió, n.° 5, pis 3.r
1881

REPARTIMENT.

PERSONATGES.	ACTORS.
AGNÉS.	SRTA. PARREÑO.
D. SEVER.	SR. FONTOVA.
LLUIS.	» GOULA.
PEPET.	» FUENTES.

L' acciò en Barcelona.—1881.

BARCELONA
ESTABLIMENT TIPOGRÁFICH DE BASEDA Y GIRÓ
VILLAROEL, 17.—ENSANCHE.

Á DON FREDERICH SOLER Y HUBERT.

Per mès qu' aqueix ensaig cómich no reuneix condicions pera ser dedicat á vosté, dech ferho únicament en atenciò á las per mí halagadoras frases que com á improvisador me dirigeix en lo prólech de mas últimas poesías.

Queda de V. atent S. S.

Q. B. S. M.

L' AUTOR

ACTE ÚNICH.

Lo teatro representa un menjador d' una casa de gent acomodada. Taula rodona al centro; cadiras. Sofá á l' esquerra del actor. Calaixera en últim terme. Porta al fondo y laterals.

ESCENA I.

SEVER, LLUIS, PEPET Y AGNÉS.

(Sentats al voltant de la taula y jugant á cartas.)

SEVER. ¡Axió no 's pot tolerar! *(Aixecantse.)*
Lo qu' es jo, no jugo mès.
Vaya una gracia, fer trampas!
AGNÉS. ¿Trampas?
PEPET. Miri, don Sever...
que 'm *puja la mosca al nas*...
¿No sab, que tiro 'l floret,
sò sóci del *Estrany-Club*
y deixeble de 'n *Vertier?*...
SEVER. ¿Y qué 'm contas ab axió?
LLUIS. ¿Y ara que 'us heu tornat nens?
SEVER. ¿Y tu l' abonas, babau,
cuan la víctima aquí ets?
(Hi há hagut trampas, y ab l' as d' oros
sempre senyas s' están fent.) (*Marcat.*)
Vigila; estigas alerta.
LLUIS. Axió es la bola de neu
y ja he vist la d' en Tamayo.
SEVER. Jo ho dich pe 'l teu interés.
PEPET. (Sembla qu' están sospitosos.
(Apart á Agnés.)
AGNÉS. Ells dirán per qué y de qué...) (*Id.*)
SEVER. ¿Veus com parlan en veu baixa?
¿Veus com?.. Xist... Dissimulém.
(*Apart á Lluis.*)
AGNÉS. ¿Y donchs que ja us heu cansat? (*Alt.*)
PEPET. ¿Ja no vólen jugar mès?
SEVER. Si sempre 'ns toca á nosaltres.
(*Ab l' as oros á la má.*)
Y som tontos ó ximplets
no perque la sort ho duga
sino...
AGNÉS. Bè, no 'ns enfadém,
y tampoch se 'ls necessita...

hi han mil entreteniments.

PEPET. Podém fè' un castell de cartas.

AGNÉS. No está mal pensat.

SEVER. Ja ho veus.

LLUIS. Abulta massa las cosas.

SEVER. Aixó no es cap joch de nens.

LLUIS. Veu lo que no hi há. 'Ls amors
perillosos solen ser;
ells ab foch no jugarán;
vigilo, y se 'n guardarán;
no temo re, oncle Sever.

(*Mentres tant Pepet y Agnés fent ximplerías han estat triant y remenant cartas, etc. La escena está combinada de manera que en lo sofá, primer terme, están Lluis y Sever, y prop la taula forman Pepet y Agnés lo castell de cartas.*)

SEVER. Donchs per mí, com sò gat vell,
(*Parlant ab Lluis.*)
aixó no 'm causa tropell
y cap perill m' ha fet pòr;
pero en las guerras de amor
cada dóna es un castell.
Com assaltarlo es precís,
se trassa un plan ben concís,
y si la noya es soltera,
fentho de certa manera...

AGNÉS. Ja tenim lo primer pís.

SEVER. Y com las fruytas del mon
verdas ó maduras son,
un s' hi comensa á acostar,
s' hi declara, net y clar,
y aixís s' arriba...

AGNÉS. 'L segon.

SEVER. Lo ser libre es lo primer,
y si l' estat de solter
cambïém en viudedat,
ab ménos dificultat...
¿Qué vols? (*Pepet s' acosta á Sever.*)

PEPET. Ja som al tercer.

SEVER. Ves á mi qué 'm contas are.
Donchs com te deya, repara (*Á Lluis.*)
que una viuda, si está sola
com no tè qui la consola...

AGNÉS. ¡Lo quart!

PEPET. Honrar pare y mare.

SEVER. Molts d' atrevits ne veurás
que no 's quedan endetrás
y busca son mal instint
fins las casadas...

AGNÉS. ¡Lo quint!

PEPET. El quinto... no matarás.

Al sisé sense tropell
passarém.

SEVER. Y si 'l clatell
no tè esquilat lo marit:
si es manso ó viu adormit...

PEPET. ¡Cataplum! (*Cau lo castell de cartas.*)

AGNÈS. ¡Adios castell!

(*Aquesta escena, intencionada y ab tota propietat, del modo que va marcada y ab las adicions mímicas corresponents.*)

S' ha ayguat la festa...

PEPET. Una imatge
de totas las il-lusions.
La faula de la *Lechera.*

AGNÉS. Haurém de buscá altres jochs.

PEPET. Com per ecsemple... la música.

AGNÉS. Oy, que aquet hi tè aficiô. (*Per en Lluis.*)
¿Qué s' ha fet are, de moda?

PEPET. Una polka de mi flor...
«L' as d' oros.»

SEVER. Sense saberho
ells confessan. (*Apart á Lluis.*)

AGNÉS. Si tú vols... (*Á Lluis.*)

SEVER. Es precís fè 'l tonto... (*Apart á Lluis.*)

LLUIS. Bueno,
rateta mèva... (*Á Agnés.*)

PEPET. *Allá voy.*

AGNÉS. ¿Á quatre mans?

PEPET. Es molt fácil.

AGNÉS. Hasta luego!

PEPET. Rom! Rom! Room!

(*Se 'n van Pepet y Agnés per la esquerra de l' actor; ell cantant lo preludi de la polka.*)

ESCENA II.

LLUIS, SEVER.

LLUIS. Pocas llenguas com la sèva
y al mon no hi haurá rés bó,
així 's fán papers ridículs,
parlar sense *ton ni son,*
pot comprometre y portarne
mil conflictes.

SEVER. Doncas jo,
crech que vas errat, Lluis.
¡Desprès que 't faig un favor!..
Pero, en fí, ja m' ho mereixo,
que 'l que 's fica á redentor,
sempre 'n surt crucificat.

Per algo 's diu, ab rahò
que, á qui Dèu no dòna fills,
lo diable dòna nevots.
Y 'l que 's fica en matrimonis,
l' haurian de dú á San Boy.
¡Surtirme ab un *ex-abrupto*
com aqueix... que no vè á lloch!
Tatxarme de mala llengua!
Cuan te parlo per... Donchs, noy,
si tens pa sech, feste sopas;
si tens mès, dina dos cops...

LLUIS. Home, no s' enfadi...

SEVER. Dèixam estar...

LLUIS. No fassi 'l musol...
¡Si aquí hi há pau octaviana!
¡Si som no mès qu' un los dos!
Ojalá qu' en altras casas
regnès sempre tanta unió!

SEVER. Y això de las senyas?...

LLUIS. Broma...

SEVER. Y aquest as d' oro?

LLUIS. Il-lùsions.
Vosté en tot hi veu montanyas.

SEVER. Y tu planurias per tot.
Y ets tan cego, que mereixes
ab dret, que 't fassin un tort.

LLUIS. Gracias per los bons desítjos.

SEVER. Vés qui parla d' unïò
cuan contra viento y mareya
fins vols separá 'ls dos mons.

LLUIS. Be prou que 'l mar los separa!

SEVER. Jo m' entench y ballo sol.

LLUIS. Pero... no veu, que, las cosas
s' han de fè' ab calma y repós;
que 's necessita política...

SEVER. Política? Aquí estich jo;
precisament ara 'm dònas
la part guanyada. Ets molt noy!
Si comparessis las épocas,
veurias cóm, ab rahò,
los temps moderns, decadencia
de totas las rassas, son;
que ja no hi há aquellas donas
de génit altiu y fort,
ni aquella noblesa digna,
ni aquell poble virtuòs...

LLUIS. Ni aquella santa ignorancia,
ni aquell despotisme... *(Irónich.)*

SEVER. ¡No que 'l qu' es avuy!..

LLUIS. Avuy, tio,
tot progressa y vá al vapor.
SEVER. Pero corrent d' aqueix modo
lo fí será desastròs...
Lo que en lleugeresa 's guanya
se pert en forsas, minyò.
LLUIS. Axió es una lley mecánica.
SEVER. Qu' es sino máquina 'l mon?
Máquina d' embusterías
que la maneja qui vol,
sent lo poble vaca mansa
que 's deixa portar, per tots
los que ab promesas li rentan
la cara, embrutantli 'l cor.
A quí no engreixa 'l xiu... xiu...
vull dir la murmuració...?
Á quí? Si per trovar tacas
fins voléu posarne al Sol...
Rés es honrat, rés es digne,
tot vilesa y deshonor;
si escoltas als que retallan
sense consideració,
ja no hi há virtut, puresa,
respecte... S' ha perdut tot.
Aqueixos son los temps d' ara,
aqueix lo sigle dinou.
Y tu 'm vens aquí, y me parlas
de que adoras l' unïò
y fás lo sèu panegírich
cuan ni en la patria la vols?
Oh! no ho neguis... 's veu massa
que jugueu ab l' intenció...
Després que d' un matrimoni
de dos reys vá unirse tot,
formant Espanya un sol poble,
ara voléu desfè axió?..
Sí... santifica 'l divorci...
pero no 't queixis, que un mon
es cada casa, y per tu
has de tenir lo que vols
pe 'ls altres; axí ab justicia
obra, ja que no ab rahò.
LLUIS. Jo 'l que no vull es que 'ns vingan
ab lleys y ab imposicions,
y si 'ls temps antichs tenian
alguna cosa de bó,
era sols per Catalunya,
y contra 'l que dihéu vos.
Fullejéu ab mi l' historia,
registréu arxius, y tot,
tot vos dirá 'l nostre oprobi,

tot vos dirá 'l nostre afront...
pero... calli, aquells no tocan...

SEVER. Y tu, que tocas en lloch?

LLUIS. Jo, en tractantse de la patria,
si es precís, ho dono tot,
que 'ls catalans parodiantne
avuy dels antecessors
las paraulas, podém dirlas
al que 'ns vinga á moure 'l vol,
hú per hú tots som iguals
y junts valem mès que vos.

SEVER. Paraulas, sempre paraulas,

LLUIS. Y fets si voléu...

SEVER. Ah! No...
No vulgas fer desgraciada
la patria, que ja ho es prou.

LLUIS. Ho diu ab un tó tan sério...

SEVER. 'L que mereix la cuestiò.

LLUIS. Ja 's veu qu' es dels unitaris.

SEVER. Jo no soch rés, y ho sò tot.

LLUIS. Donchs jo sô catalanista,
y no ho tinch per punt giròs.
Vosté no sab los agravis
que estém sufrint...

SEVER. Pot sè' no.
Déu ser cosa molt curiosa
y molt séria sobre tot.

LLUIS. Escolti bè. Allá á Madrit,
ab la mès negra falsía
hi há qui 'ns burla nit y dia
fent corre un odiòs burgit,
y 'ns acusan ab despit,
(perque som un poble gran
y volém aná endevant),
de *separatistas* vils,
y diuhen per tots estils:
—«¡¡Pide más que un catalan!!»
Justicia 'ls hi demaném,
justicia y legalitat;
pero aqueix grupo, irritat,
vol que nosaltres callém.
De paciencia 'ns carreguém,
passa lo temps mentrestant,
y ells al véuren's progressant
y volent sè un poble cult
nos diuhen ab tó de insult:
—«¡Pide más que un catalan!»
Novas Termópilas son
del Bruch las aspres montanyas,
y com ja sab, las *hassanyas*
contan de Napoleon;

mes ells veyent que pe 'l mon
nostre nom se fá gegant,
que de Ponent á Llevant
ni los estranjers l' oblidan,
per fer mès escarni, cridan:
—«¡Pide más que un catalan!»
¿Demanar? ¡Que n' estém lluny!
Y parléu de demanar
cuan Reus sol ja us pot donar
un Mata, un Prim, un Fortuny...!
¡Ah! Rosegueuvos lo puny
en impotencia constant,
que 'ls pobles cults no farán
cas del que tot nos ho esguerra,
del que tè per crit de guerra:
—«¡Pide más que un catalan!»
Per patria á Espanya volém,
pero la volém felís
y no desgraciada. Aixís
ja sab tothom que pensém;
la véu santa mantindrém
de «¡Catalunya! y ¡Avant!»
y ab noblesa perdonant,
tals insults y tals agravis,
may mès podrán dir sos llavis
—«Pide más que un catalan!»
(*Tot aixó grave, enérgich y entonat.*)

SEVER. Aixó no vá per Madrit
ni per lo gobern sisquera...

LLUIS. Es vritat: pero un s' altera
si 's posa en la llaga 'l dit...
Son uns pochs que 'ls fá frisansa
lo nom catalá, y l' historia...
l' ignoran...

SEVER. Donchs per memoria,
aixó ray... cúas de pansa.
(*Fa ademán de donar una bastonada.*)
Y ara adèu...

LLUIS. Se 'n vá?

SEVER. Ja es hora.

LLUIS. Pero...

SEVER. No, no 'm diguis rés
Son las cuatre... es á las tres...

LLUIS. Sempre retrassan un' hora...
Esperis un xich.

SEVER. Tornemhi
Dèixam aná á sentí l' aria.

LLUIS. Ja es aficiò extraordinaria.
Si fós mestre, 'us daba un premi.

ESCENA III.

Dits, PEPET. Desprès AGNÉS.

PEPET. Hem trasladat lo piano,
així ho sentirán millor.
SEVER. ¡Oh! vosaltres sòu la nata.
Tot ho feu aná en renou.
PEPET. Sent? (*Preludis.*)
LLUIS. Es això de *l' as d' oros?*
PEPET. De repente... oh! toca molt.
SEVER. Es una pessa d' efecte.
PEPET. L' hi ensenyaba ara fá poch:
pero no la toca tota,
no mès dugas parts. Lo trós
mès bonich... (*Surt Agnés.*)
SEVER. ¡Bè!
AGNÉS. Si 'ls agrada,
hi tornarém...
LLUIS. Ja 'n tinch prou! (*Enfadat.*)
SEVER. Ab Dèu siau...
AGNÉS. ¿Ja se 'n vá?
LLUIS. ¡Capritxos! Deixeulo está'.
(*Sever que se 'n anava, torna enrera y diu:*)
SEVER. Com no faig ré en tot lo dia
y á casa m' aburriria,
cuan en lo Salò de Cent
tè sessiò l' Ajuntament,
no ananthi, ¿qué 'm distrauria?
Oy! qu' això 'm porta 'l recort
d' un poble que al mar tè port,
y ahont feyan sessiò sovint,
cuasi may passant de vint,
uns concejals de «*pel-fort.*»
Alló era un cau d' imprudencias,
tothom detrás de las gangas,
y no faltaba un set ciencias
que parlès de *las conciencias*
estrechas, y *holgadas mangas*.
Sempre hi habia xibarri,
y tals eran sas costums
que 'ls mots mès fins eran « arri, »
y altres tractant de 'ls consums
ó pe 'ls morts fè un altri barri.
La moral rodant per terra,
la lley ab un pam de nas,
á dintre, clamors de guerra,
y á fóra, per sort mès *perra*,
feya apenas llum lo gas.

Lo bombero, en cap estrago
d' incendi tenia 'l pago;
hi habia *muertos* y *heridos:*
'ls lladres no eran *habidos*,
y 'ls agents feyan lo vago.
'Ls empedrats... ¡Demanéu!
Tot eran sóts y forats;
qu' anèsseu per tot arréu,
de tantas tortas de peu
sols se veyan esguerrats.
¿Fém rifas? ¡Molt bè! Aprobat.
¡Vaya un' altre manganilla!
D' allí 'n surt l' or garbellat.
Ab rifas s' han empedrat...
moltas butxacas d' armilla.
Y anant sempre tot aixís
vivian sobre 'l país
posantne rodona panxa,
y deixant que 's consumís
tot un parque y un ensanxe.
Y cuan los pegava 'l flato
de fer balls, fins en un lloch
que anomenan fïelato
ballaban passant lo rato
lo Batllori pica foch.
Al nombrar nous concejals,
sempre 'n surtian d' iguals;
molt projecte, molt deliri,
y molt y molt cementiri,
sense torre ni pardals.
Y si al anármen corrent
cap á lo Salò de 'ls Cent,
vos conto aixó y m' hi faig fort,
es perque 'l mateix recort
vull ferlo al Ajuntament.
Jo, á discutir 'ls invito,
soch amich de lo clarito;
en catalá 'ls parlarè.
Si 'us portéu bè, us felicito;
si 's porteu mal, al carrè.

(*Se 'n va posantse 'l sombrero y cantant la popular cansó «Batllori pica foch...,» etc.—Mentres Sever se 'n vá y diu las últimas paraulas, Pepet coloca l' as d' oros cap per vall sobre la calaixera dissimuladament.*)

ESCENA IV.

PEPET. LLUIS. AGNÉS.

PEPET. Me 'n vaig... (*Posantse 'l sombrero.*)
(*Apart á Agneta.*) Luego torno.
AGNÉS. Ya...
Me necessitas? (*A Lluis.*)
LLUIS. No ho sé. (*Pensatiu.*)
AGNÉS. ¡Quín genit!
LLUIS. ¡Qué n' has de fè! (*Enfadat.*)
AGNÉS. Deixémlo sol, ell dirá...
(*Se 'n va per la esquerra.*)

ESCENA V.

LLUIS.

(*Queda un rato pensatiu y anant d' un cantó al altre, etc, etc.*)
Ben clá 'm demostra l' instint
qu' es cert lo que penso jo:
aquí sòch lo tenedò,
lo matrimoni 'l Bolsin
y aquell maco 'l Corredô'.
Ell sempre está á la ganancia
y rès li dona impaciencia;
jo visch intranquil y ab ansia,
sô un plet que, 'n primera instancia
perdut, se 'n va á la Audiencia.
Jo haig d' está á tot hora atent,
tot ho veig negre y dolent,
números, comptes y ratllas...
y ell á las mèvas espatllas
guanya 'l cinquanta per cent.
(*Aquí, ab dissimulo, Pepet surt del fondo y atravessa l' escenari cap á la porta de la dreta.*)
Y desprès dirán casarse;
mès valdria suicidarse,
perque en cas tan apurat
¿pot lo paper del Estat
ab lo nostre compararse?
Nosaltres ab mala estrella
per mansos nos fán dú esquella.
¡Marits d' una bona mossa!
Sempre que baixa la bossa
puja la llibertat d' ella.
Mes si aixó esclama un casat,
¿qué dirá la societat?

No. May; que la lley no 's torsi,
avans que apel-lá al divorci
val mès sè' banquer tronat;
val mès viurer sens' consol,
que fer lliga apart, tot sol,
y si 't dònan gat per llebra
y perts, declárat en quiebra
que aixó fá molt espanyol.

(*Pausa. Comensa á contar las cartas distretament y cantant entre dents lo wals de las idem un rato.*)

Quaranta set! Ne falta una...
L' as d' oros! 'L cor m' ho diu!
Es precís fer lo cap viu... (*Trovantlo.*)
Ja ets mèu. Ja 't tinch per fortuna.
¿Será una senya? ¡Paciencia!
ja ho sabrém...

(*Coloca l' as en son puesto sobre la calaixera; pero en posiciô natural*).

Així hi caurán
y ells mateixos trovarán
al pecat la penitencia.
¡Ditxòs as d' oros! Y així
se fán las reputacions.
Si ets polka, ab nou edicions
dònas fama á n' en Martí;
si carta, ja vas gastant
de molts salut y dinès;
si joya, fentne un procès
lo fallan los de Milan.
. . . .
¿Quí diria al véure 't groch
y trist, qu' ofens mon decoro?
¡Oh! Ja t' asseguro, as d' oro,
que perdrás en aquet joch.

(*Se 'n vá per lo fondo.*)

ESCENA VI.

PEPET.

(*Pausa. Surt ab tota precauciò y silenci..... etc.*)

¡Ay, ay! Potser s' ha amagat.
Es precís vigilar molt, (*Ab recel.*)
farè com qui vè de casa
y m' hi deixat lo bastò,
per si encara á dintre 's trova.
¿Y si 'm preguntan per 'hont
hi entrat sens trucá á la porta?
Audaces fortuna... Prou!

Jo voldria que algun altre
se trovès en lo mèu lloch...
Apa! que surti 'l mès maco;
un marit es un lleò
tractantse de certas cosas,
com, per exemple, d' amór.
¡Qué l' estimo! No al marit...
jo m' entench y ballo sol.
¿Pero y si 'm sorprén y 'm pega?
llavors ballarém tots dos,
y si Don Sever s' hi fica
com me temo qu' ho sab tot,
aixó acabará ab *fandango*
si 's comensa ab rigodons. (*Pausa.*)
Vés per qué no ha de ser libre
com altres cosas, l' amor.
¿No tè prou pena ab ser cego
y anar cantant, sense gos,
romansos, sempre romansos,
pera pogué' alegrá 'ls cors?
Sense l' amor no hi ha vida,
ni pau, ni ditxa, ni... Oy!
Ara que hi penso, si 'ls metjés
fins aconsellan l' amor
per curar certas dolencias
y moderar las passions!
¿Y 'ls fonaments del sistema
homeópata, quíns son?
No diners, diners, diners,
com deya aquell ambiciòs
que conquistaba 'ls imperis,
sino, amor, amor y amor. (*Pausa.*)
Amor ho es tot, tot ho abarca,
y 'ls homeópatas, sols
veuhen en ell de sa idea
la mès gran demostració
qu' es lo *similia similibus,*
y en vritat que dins del mon
may cap home á son *contrari*
vá á buscarlo carinyòs.
Semblants ab semblants s' ajuntan,
aqueixa es la lley que en nom
del que tot ho ha fet, acatan
petits, grans, débils y forts;
lley que proclama 'l principi
de universal atracció,
lley que agermana en un símbol
l' homeopatía y l' amor.
Que si un jove tè deliri
y pòr de tornarse boig
per una minyona, 'ls sábis

que en la ciencia son Doctors,
donantli la *Bella-dona*
li posan lo cap com nou,
puig de tota malaltía
es radical curaciò,
y en conjunt ben clar demostra
com tres ménos hù son dos,
que es tonto 'l que no 's confessa
amant del sistema bó,
y diu que la homeopatía
no es la mare del amor.
—Ara, ojo alerta... Allá dintre
potser me 'n darán rahò.
¡Ay, amor, cómo m' has puestu!
Així estich trist, magre y groch,
mentres altres crian panxa
com un tipo que sè jo. *(Se 'n vá pel fondo.)*

ESCENA VII.

AGNÉS. *(Per la esquerra.)*

¿Es fóra? Se 'n déu 'bé anat,
y francament, lo pitjor
es que no tinch culpa jo
de que 's posi així enfadat.
Aquet geni estrafalari
ha de portar molts disgustos.
Si en lo mon tot fossin gustos!
Pero aquí lo necessari
es buscar una entrevista
ab l' altre, ab lo que de boca
diu, y sempre s' equivoca,
que una casada 's conquista
aixís, com cosa segura...
Pobre la que ilusionada
creu que ha de ser respectada;
tonta la que s' ho figura.
Á la dóna, rés l' abona;
sexo débil de motiu
l' hi han tret, y aixís débil viu,
y 'l mal pitjor es ser dóna.
Una 's trova aixís com cal,
y ab quartos? Ja tè promés
que la vol per l' interés;
millor dit, pe 'l capital.
Desde la dóna primera
tenim condiciò d' esclava.
L' home 'ns ferma, 'ns lliga, 'ns trava
com si fossim bestia fiera.

Y com ell escriu l' historia,
sols á n' ell li llú la pell;
si algo bó fém, ho ha fet ell,
per ell es tota la gloria.
Y per mofárse 'n encara
hi há qui la virtut nos nega
y de nosaltres renega,
sens pensar que ha tingut mare.
En nosaltres, tot perills,
tot deshonor, tot agravis;
en ells ré dolent. Quíns sábis!
¡Com no pateixen pe 'ls fills!
Ja cuan una arriva al mon
la saludan ab tristesa.
—«Es noya.» No 'ls fá sorpresa;
—«¿Es noy?» Es l' heréu. Xiton.
Cuydado ab darli un disgust,
será l' amo, 'l rey de casa,
en fí, tot: la noya l' ase
dels cops. ¿Y aixó es digne y just?
Cuan arrivém als quinz' anys,
vigilancia, precauciò;
no 's permet cap diversiò,
per tot hi veuhen paranys.
Si un pollo 'ns diu «¡qué bonica!»
'ns posém de mil colors
ó li dihèm fastigòs
perque la mamá 'ns ho indica.
Y ells á parlar tan amarch
que del nostre cor no surt,
veyentnos vestint de curt
contestan passant de llarch.
Mes si una arriva á casada,
ja está fresca. 'N diuhen cel
y no hi ha rés mès cruel
que viurer aixís lligada;
pues la dóna si ha nascut,
y aixó en lo mon se veu clar,
es solsament per triar
la classe d' esclavitut.
¿Llibertat? Forta cadena.
¿Igualtat? L' home 'ns domina.
¿Fraternitat? ¡Vaya quína
fraternitat! De cap mena. (*Pausa.*)
Si una busca amor y pau
y trova desdeny y guerra,
si algo vol fer tot ho esguerra.
¿Aixó es sè' libre ó sè' esclau?
Tothom parla malament
de la dóna qu' en ell fía;
Pero ja vindrá lo dia

de que hi hagi un escarment.
Y puig que ningú 'ns abona
tenint de sobras rahò,
lo crit d' emancipaciò
haurá de donar la dóna. (*Ab energía.*)

ESCENA VIII.

AGNÉS. PEPET.

PEPET. ¡Ella! (*Pe 'l fondo.*)
AGNÉS. ¡Ay, ay! ¡Es ell! (*Sorpresa.*)
PEPET. *¡¡Tableau!!*
(Ah! vamos, ha fet la senya...
(*Reparant l' as.*)
Aixó vol dir que vá bè...)
Gracias á Dèu que...
AGNÉS. 'T buscaba
PEPET. (No comensa malament.)
Tu t' esplicarás...
AGNÉS. Per dirte
que aquí no hi posis los peus,
altra vegada.
PEPET. (¡Canario!)
¿Y per quin motiu, Agnés?...
Aixó vá á boca de carro.
AGNÉS. Perque fins ara, ignoscent,
he cregut que 'm feyas bromas
y lo del as no era rés...
pero tot reflecsionanthi
he vist lo perill...
PEPET. ¿De qué?..
AGNÉS. De que una dóna casada
dongui que dir á la gent...
PEPET. ¿Y d' aixó jo 'n tinch la culpa?
AGNÉS. Tú dirás...
PEPET. No veig lo fet...
AGNÉS. Te vas deixar desbancar...
PEPET. Per en Lluis, prou que ho sè...
Pero creus que 'l matrimoni
es algun impediment
perque dos cosins s' estimin,
cuan avuy tothom convè
en que 'l refrá ó lo modisme
que pel cas es lo mateix,
diu una vritat palpable,
cuan del poble així es la veu,
perque 'ls cosins...
AGNÉS. Calla, calla...
massa que sento 'l demès...

PEPET. Filleta. la veu del poble
es sempre la veu de Dèu...
AGNÉS. Pero ¿qué vols de mí? Digas.
¿No sabs que aixó no pot ser,
que es impossible y absurdo
estimar á dos á un temps?
PEPET. Es que tu creyentlo rich
t' hi vas casar pe 'ls diners.
AGNÉS. ¿Y ell qué buscaba? Contesta.
PEPET. Aixó pregúntaho á n' ell.
Jo ab los homens no m' hi fico,
jo 't parlo de l' amor mèu.
Si l' un vá enganyar á l' altre,
vés á n' á mí qué 'm contéu.
¡Fort! Y sobre tot, amigo,
podias pensarho ab temps.
Vas despreciarme per l' altre,
no 't queixis. No tens remey.
AGNÉS. Totas aqueixas retóricas
aquí no hi venen á rés.
Jo sò casada! y...
PEPET. Ho sento.
AGNÉS. Ja sabs que diu Don Sever...
PEPET. 'L tio... Si, fíat... fíat...
AGNÉS. Cada dóna es un castell...
y cada cor es un temple...
PEPET. Y un sigle cada moment. *(Animantse.)*
Tu, com no vols fer memoria,
no 't recordas dels parents;
dels anys que junts á la torre
várem passar... Ah, ja ho veig...
«Aquellos tiempos tan buenos
no vuelvan... Qui han de volver!»
AGNÉS. Ja 't passará; sigas home...
PEPET. Massa que ho sò...
AGNÉS. No comprench...
PEPET. Tú no sabs lo que pateixo, *(Ab passió.)*
que la vida m' es infern,
que en lloch trovo per mas penas
un consol, sino prop tèu.
Si al mar vaig per contemplarlo
cuan de nit brama furient,
sembla que 'm diuhen las onas...
«Ja no la veurás may mès.»
Y las albas, cuan la fulla
del cantô blanch tomba 'l vent
allá al Parque, en la nit fosca
com mostrantme 'ls escrits tèus,
fent coro ab la veu de l' ona
no s' apartan de prop mèu,
y sembla que tots se mofan

d' aqueix sens' igual torment.
Y ab los arbres y las onas,
com qui forma estrany concert,
se junta 'l lladrar dels gossos
que la bola no 'ls ha estés,
y lo borgit de las fábricas,
y lo tric-trac dels talers;
y com no estich per musicas
fentme 'l «trágala» ab intent,
son timbals de ma sentencia
que condemna l' amor meu;
y si á las demès cosinas,
que ja sabs que 'n tinch un feix,
per curarme d' estimarte
vaig á demaná 'l remey,
al mirarme groch y magre
sols me diuhen ab tó sech :
«¡Vès á un' altra!» Y jo la busco
pero 'm sento lo mateix:
«Vès á un' altra,» «á un' altra» sempre,
y, «á un' altra,» fins al moment
ab que ab senyal convinguda...

AGNÉS. ¿Jo? No...

PERET. Escoltas lo mèu prech,
(*Sens' ferne cas*).
y aquí á tos peus t' ho confesso...
«Oh, sí: bellíssima Agnés; (*Passiô.*)
dòna trèva al mèu dolor, (*Agenollantse.*)
mira, aquí á tos peus estès,
tot aquell altiu rigor
d' un cor amant y sencer
que rendirse no volía
adorantne sempre mès
la esclavitut del amor!!»
(*Ella violenta, ell apassionat*).

ESCENA FINAL.

Dits. LLUIS pel fondo, desprès SEVER, id.

LLUIS. ¡Bravo! ¡bravo! aixís vá bè,
ja poden continuar... (*Ab sanch freda.*)
(*S' aixeca Pepet y vol fugir, ella mitj plorosa, etc.*)
Si no 's volen molestar,
jo 'l final ja 'ls el farè... (*Bastó en má.*)

SEVER. ¡Hola! ¡Qué passa! ¿Y aixó?
(*Entra per lo fondo.—Sorprés.*)

LLUIS. Es castigá 'ls criminals...
¿Y vosté?

SEVER. No hi há sessiò
per falta de Concejals.

LLUIS. ¡Féyau corrida de toros! (*Irónich.*)
¡Oh! si hi ha hagut un espía...
es aquet... (*Pren l' as*).
PEPET. ¡Ay, ay! L' as d' oros.
(No era ella...) (*Dissimulant*).
AGNÉS. (Vés, qui ho diria...)
SEVER. Dèixam fè á mí, sò gat vell
y la gran sort tèva es qu' ara
hi hem sigut á temps y encara
no s' ha perdut lo castell...
LLUIS. Traydora... (*Ab rabia.*)
SEVER. Aixó 'm toca á mí.
Tu cap á fóra, corrents... (*A Pepet.*)
(Si tots ho feyam així, (*Apart á Lluis.*)
hasta ab los Ajuntaments...)
(*Pepet se 'n vá.*)
¿Y tú? (*A Agneta.*)
AGNÉS. Pega; pero... (*Á Lluis.*)
(*Explicació en veu baixa de lo que ha passat.*)
LLUIS. ¡Calla!
SEVER. La primera 'l rey perdona.
Aquí 'l jutje que enrahona,
(*Ab l' as d' oros á la má.*)
es l' as d' oros, y aquet falla.
(*En aqueix moment, Pepet torna á entrar; Lluis se 'l mira ab ayre amenassador; pero ell l' hi indica que s' habia deixat lo sombrero y 's queda en últim terme mentres diu Sever, adelantantse al prosceni:*)
Dèu ab sa bondat divina
aixís ho tè disposat;
pe 'l dolent, la oscuritat:
pe 'l bó, lo sol qu' il-lumina.
Y si 'l motiu s' examina
de sa infinita sapiencia
confessarán la evidencia
los cristians com los moros,
de que 's veu fins en L' AS D' OROS
la má de la Providencia.
LLUIS. ¡Última hora! L' autor (*Adelantantse.*)
d' aqueixa estranya follía,
m' ha dit que 's presentaria
á demanálshi... un favor;
y are veig que si en rigor
á sa paraula faltant,
no 's presenta aquí 'l devant,
deurá ser per... no s' enriguin,
perque tè pòr que li diguin:
pide más que un catalan.

TELÓ.

POESÍAS

DE

JOSEPH LASSARTE

RETALLS

un tomet 2 rals.

DIVAGACIONS

un exemplar 5 rals.

PRÓLECH DE

D. FREDERICH SOLER (PITARRA).